

**“NO ÉS VERITAT QUE EL NOSTRE
COR S’INFLAMAVA MENTRE ENS
PARLAVA PEL CAMÍ I ENS OBRIA EL
SENTIT DE LES ESCRITURES?”
(Lc 24,32)**

Per Antoni Vadell Ferrer

UNA MIRADA A LA NOSTRA SITUACIÓ (Veure)

No ens podem atrevir a fer una proposta pastoral o catequètica sense mirar el nostre context, la situació que vivim com a Església de Mallorca. Si bé permeteu que m’excusi tot començant, ja que aquesta anàlisi inicial no està realitzada amb el rigor científic que caldria, però pens que pot ser també un punt de partida vàlid.

Sempre que ens atrevim a mirar el context algú comenta que som pessimistes. No m’agradaria transmetre aquesta impressió, però estic convençut que hem de prendre consciència que el moment actual és molt delicat, i no podem caure en impressions simplistes o ingènues, fetes moltes de vegades des de la por a donar nom a la realitat.

La nostra mirada al context hauria de néixer de l’esperança que brolla de la trobada amb el Crucificat-Ressuscitat, que ens permet estar atents, escoltar, vigilar, com diu el profeta Jeremies: “El Senyor em va comunicar la seva paraula. Em digué: -Què veus, Jeremies?- Vaig respondre: -Veig una branca d’ametler, l’arbre vigilant-. El Senyor em digué: -És cert això que has vist. Jo també vigil perquè es compleixi la meva paraula” (Jr 1,11-12).

Els mediterranis coneixem l'ametler. Ens meravella veure els camps de Mallorca blancs amb la fina capa dels pètals de la flor d'aquest arbre. Sembla un prodigi de la natura, per gener i febrer, en ple hivern, veure el primer arbre florir, la primera flor que treu. De la mateixa manera que l'ametler s'avança vigilant a la primavera, també Déu s'avança i té cura dels esdeveniments del món, i en ple hivern ja mostra la vida i la bellesa de la primavera. Convé estar molt atents, perquè qualche cosa nova està naixent.¹

Quin és l'interlocutor que tenim davant?

Mirar el context és sobretot mirar la persona que tenim davant, el subjecte que viu en aquest context, a Mallorca, avui. Per això és interessant contemplar l'itinerari de transformacions que ha seguit el subjecte, l'home i la dona, a partir de la modernitat, que ens presenta Gabriel Amengual al seu llibre *La religión en tiempos de nihilismo*. Prenem quatre figures de la mitologia que ens serviran per a explicar-lo.

Prometeu és l'heroi que lluita per robar el foc als déus i donar-lo als homes. Lluita amb els déus i es proclama autònom. Representa l'home dels grans ideals de la modernitat i la secularització, propi dels anys seixanta i setanta. És l'època dels grans projectes.²

Prometeu es transforma en *Sísif*, l'heroi que amb tota la seva força aconsegueix pujar la pedra al cim, però quan ho ha aconseguit, la pedra torna a rodar muntanya per avall. Representa l'home cansat de tanta lluita i de tant d'esforç, quan experimenta la impossibilitat dels grans projectes i de les grans utopies. Es tracta de l'home desencantat de la postmodernitat.³

Tot han estat il·lusions de joventut. Tornem a la vida quotidiana, cerquem el plaer de la vida privada. Apareix aquí *Narcís*, el jove que queda bocabadat amb la seva pròpia figura, que no veu més enllà d'ell mateix: és l'home centrat en ell mateix, com un nin, com un etern adolescent.⁴

1 Cf. G. AMENGUAL, *La religión en tiempos de nihilismo*, Madrid, PPC, 2006, 5.

2 Cf. *Ibid.*, 67-68.

3 Cf. *Ibid.*, 68.

4 Cf. *Ibid.*, 68-69.

L’home-narcís no té projectes ni ideals; ha lluitat contra Déu i està desencantat. Déu ha mort, però algú ocupa el seu lloc. Serà *Dionís*, un déu pagà, que no imposa ni creences ni normes sinó que convida a la celebració de la vida, d’aquesta Vida que neix i reneix contínuament. L’home-narcís celebra la vida a l’estil de Dionís, sense sentit ni objectiu, sense culpa ni responsabilitat, sense reprimir els instints.⁵

Aquest itinerari de l’home que trobam com a subjecte interlocutor de la nostra època, també el podem trobar a l’Església. Aquest itinerari que hem dissenyat per descriure el camí de l’home contemporani, també ens serveix per a explicar la trajectòria de molts agents de pastoral de la nostra Església, i concretament de la nostra Diòcesi.

Els anys del postconcili Vaticà II són els anys de *Prometeu*. És l’època dels grans ideals que es viuen amb eufòria. L’Església s’ha de renovar per a dialogar amb el món. Són anys de molt de treball pastoral, anys de molta creativitat. Tot es renova: la litúrgia, la catequesi, el mode d’organitzar les parròquies i la mateixa Diòcesi; es potencia que els laics participin activament, especialment la dona; el prevere abandona molts d’elements del seu estat clerical, etc.

Però a poc a poc, ve la crisi. Constatam cada dia que molts d’homes i dones que participen de les nostres activitats, deixen de freqüentar la comunitat, se’n distancien sense expressar-ho i, en molts de casos tal volta, sense que hi hagi motius. Sembla que l’Església ha perdut credibilitat i confiança; es mostra impotent per a modular els criteris i els comportaments; no suscita interès entre els joves... Són molt pocs els joves que entren al Seminari o opten per la vida consagrada. Tot això provoca una sensació d’humiliació en una institució que durant segles ha desenvolupat un paper més rellevant i atractiu, més valorat i reconegut, entre la nostra gent.⁶

5 Cf. E. BUENO DE LA FUENTE, *España, entre cristianismo y paganismo*, Madrid, San Pablo, 2002, 263-272.

6 Cf. *Ibid.*, 139.

Sembla que tant d'esforç no ha servit de res. Sembla que tot acaba. És l'Església de *Sísif*, cansada, desanimada, falta d'il·lusió, de passió i d'esperança. Com aquells apòstols, cansats de la missió, que quan decideixen passar a l'altra vorera, convidats per Jesús, els sorprèn la tempesta enmig del llac (Mc 4,35-41). Tal volta esperàvem una altra cosa.

La gran temptació que pot experimentar l'Església pot ser, en aquests moments, un narcisisme subtil. Replegar-nos en nosaltres mateixos. Tancar-nos per por a l'exterior, per complex d'inferioritat, per sentir-nos en estat de retirada, vençuts. Enyorant les seguretats de l'Egipte de la Cristiandat, potser siguem incapaços de llançar-nos a caminar pel desert de l'Èxode cap a la Terra Promesa intentant redescobrir la nostra identitat com a poble.

Qualque cosa nova està naixent: ja està en marxa

Davant aquesta situació del moment actual a vegades podem adoptar dues actituds que, segons el nostre punt de vista, no ens ajuden a situar-nos i a respondre adequadament com a Església. Una actitud molt freqüent és la nostàlgia. N'hi ha molts que encara viuen al 1968, en els anys utòpics dels seixanta i setanta. Altres enyoren encara l'època de la cristiandat, quan tothom girava entorn de l'Església, i desitgen que aquesta situació es repetesqui de nou; o en molts de casos sembla que pressuposen, molt subtilment, que encara tothom és cristià i catòlic.⁷

No es tracta de comparar si uns temps foren millors que altres, o de lamentar-nos que el moment que vivim sigui pitjor: tots tenen la seva pista d'accés a Déu i a la fe cristiana, i tots necessiten també conversió.⁸

És necessari que coneguem el nostre interlocutor, l'home d'avui, a qui volem servir i anunciar l'Evangelí. Hem de conèixer i estimar la seva història, el seu llenguatge, el seu pensament, els seus modes de viure, els seus desitjos i necessitats.

⁷ Cf. G. AMENGUAL, *La religión en tiempos de nihilismo*, o.c., 39.

⁸ Cf. *Ibid.*, 39.

Hem de prendre consciència que estam iniciant una nova època.

“No recordeu més els fets passats, no penseu en les gestes antigues. Faré una nova gesta, que ja comença a despuntar. No us n’adonau? Obriré un camí en el desert, i rierols en l’estepa” (Is 43,18-19).

És molt clar el que deixam; el que no és tan clar és cap on anam.⁹

Ens podem demanar si és possible que tots els que anuncien el final del cristianisme tinguin raó. Per una part no els podem donar tota la raó, en el sentit que arribi un moment que no hi hagi cristians: potser no estam en aquesta situació. Però és possible que els hàgim de donar en part, la raó; en el sentit que el cristianisme es debiliti tant, perdi tanta vitalitat, que quedi marginat. Ja no estam en l’època dels baptismes i els sagraments majoritaris, de l’ensenyament de la religió a les escoles públiques... Què serà de les nostres esglésies? És possible que es convertesquin en grans museus, expressió d’aquells segles d’esplendor. Tal volta encara no estam en aquesta situació tan crua, però en aquests moments ja és pensable. No podem negar que una cultura cristiana s’està trossejant en bocins, i que, per tant, la presència del cristianisme no serà com l’anterior.¹⁰

Vet aquí el nostre gran repte com a Església. No basta una simple renovació dels projectes pastorals. Hem de situar-nos davant una nova època, davant un nou interlocutor. Davant aquest nou context, no podem continuar amb una pastoral que ha servit per a anunciar l’Evangeli en una societat que era sociològicament cristiana. Serà necessari un altre mode d’orientar la pastoral, que respongui a un altre model d’Església, per a servir millor l’home i la dona de la societat actual.

9 Cf. *Ibid.*, 17.

10 Cf. E. BUENO DE LA FUENTE, *España*, o.c., 193.

Preguntes que emergeixen de la nostra situació

Què podem fer? Ens preguntam en moltes ocasions... La nostra missió és anunciar l'Evangelí. Com? Per on hem de començar? Amb qui comptam?

Facem ara una pluja de preguntes o afirmacions que emergeixen del nostre context concret, que en moltes ocasions escoltam o formulam en les nostres reunions d'agents de pastoral en les nostres comunitats cristianes:

- Urgeix una nova mentalitat per part dels agents de pastoral. Com provocar un procés de canvi? Com afrontar les pors al nou?
- El context demana una nova manera de transmetre la fe, de fer la proposta de l'Evangelí. Quina és aquesta nova manera? Com hem de dur-la a terme?
- També demana una nova catequesi. Què suposa i significa la iniciació cristiana?
- Es parla molt del primer anunci. Com organitzar una pastoral de primer anunci?
- Una nova evangelització demana un nou perfil d'evangelitzador i de catequista. I per tant també una nova formació, amb noves metodologies catequètiques, però sobretot amb una profunda espiritualitat.
- Ens falten catequistes. Els que tenim, per edat i formació, poden dur a terme una renovació?
- I la manca de vocacions al Seminari? I l'envelliment del clergat? Com ho feim?
- On situam els sagraments? Baptismes, primeres comunions, confirmacions? Edat dels sagraments... Ritus de pas...?

- Té a veure la pastoral del baptisme amb la primera comunió?
- Feim la proposta als nins, però els pares no s’impliquen en el procés.
- I els joves, on són? Com arribar a ells?
- I als adults, com ens hi acostam?
- Un nou perfil de comunitat en una Església en missió...

Es tracta de preguntes que podríem formular com a reptes que ens provoquen un gran interrogant a l’interior de la nostra Església de Mallorca, i que hem de tenir la valentia d’atrevir-nos a formular: podem afrontar el repte de la Nova Evangelització, o més tost cal assumir amb humilitat que només podem mantenir el que feim i esperar...? Fixem-nos que el que més repetim és: “faig el que puc” o “fes el que puguis”, “amb això ja n’hi ha prou”, “això ja és molt”... El cansament i la manca d’entusiasme es fa molt patent als nostres ambients, i cal comptar-hi per no fer una pastoral de somni que no aterri a la realitat... Cal apuntar-nos a una pastoral de l’esperança i no de l’optimisme..., treballar amb realisme i confiança en el Senyor, però donar passes significatives, caminant cap a un futur que potser nosaltres no veurem del tot complet, però caminar decididament... Això suposa molt de silenci, oració, discerniment i decisió. “El procés d’evangelització és transformació en un procés de discerniment; l’anunci exigeix que abans hi hagi un moment d’escola, de comprensió i d’interpretació.”¹¹

11 XIII ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA DEL SÍNODE DE BISBES, *Lineamenta. La nova evangelització per a la transmissió de la fe cristiana*, 3.

CERQUEM CRITERIS PASTORALS QUE IL·LUMININ LA NOSTRA SITUACIÓ (Jutjar)

“No estam només en una època de canvi, sinó que estam davant un canvi d'època.”¹² En aquest sentit, Routhier diu:

“Lo que cambia no son simplemente los números: número de sacerdotes, de practicantes, de niños que vienen a catequesis, etc. Lo que cambia también es el concepto mismo de la relación de la Iglesia con el mundo o de lo que significa, para una Iglesia, vivir en el mundo e insertarse en la sociedad. Se trata igualmente de la imagen que se tiene de la Iglesia y de lo que significa ser católico.”¹³

És més que evident que no podem continuar amb la mateixa pastoral que ha servit per a anunciar l'Evangelí en una societat sociològicament cristiana. El model de transmissió de la fe, utilitzat entre nosaltres durant segles, per a un tipus de societat i cultura ja passats, està avui esgotat. La situació actual requereix per part de l'Església una nova manera d'orientar la pastoral, i consegüentment, un altre model de catequesi i una altra modalitat per iniciar-ne els nous membres. Estam cridats a pensar un model nou.¹⁴

Lluc Riera afirma que “perquè la catequesi estigui al servei de la fe i de la Iniciació Cristiana, en aquest nou context social i religiós, ha de situar-se en una direcció clarament missionera”.¹⁵

En aquest mateix sentit A. Rouet diu que

“estamos en una situación de misión, que exige otras aproximaciones: no podemos seguir pensando en simples adaptaciones de métodos sin cambiar el marco, i aunque las

12 ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CATEQUETAS (AECA), *Hacia un nuevo paradigma de la iniciación cristiana hoy*, Madrid, PPC, 2008, 22, traducció nostra al català.

13 G. ROUTHIER, *Un passage qui déplace le lieu de l'Église*, a: “Catéchèse” 173 (2003), 34, citat a: ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CATEQUETAS (AECA), *Hacia un nuevo paradigma*, o.c., 25.

14 Cf. ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CATEQUETAS (AECA), *Hacia un nuevo paradigma*, o.c., 28

15 L. RIERA, *La catequesis al servicio de la iniciación cristiana*, a: “Teología y Catequesis” 99 (2006) 164, traducció nostra al català.

más hermosas locomotoras de vapor hayan sido construidas precisamente cuando se estaba electrificando la red de ferrocarriles!”¹⁶

Els catequetes espanyols, citant G. Routhier, ens recorden que “nos hallamos en presencia de una humanidad nueva: hombres, mujeres y niños que son otros, parecidos y diferentes... Además, en este ‘nuevo mundo’, se pretende decir que una forma de catequesis, designada por hipótesis como ‘catequesis de mantenimiento’ ya no funciona o que este modelo, aunque se ajustaba perfectamente al estado anterior de la cultura, hoy se evidencia en desfase y ruptura con la situación presente e inadaptada a los sujetos que quisieran crear, esperar y amar”¹⁷.

Tot i així, deixant de banda els pessimismes, estam convençuts que el moment que vivim se’ns presenta com una oportunitat, un desafiament apassionant. Caminar cap a una Església on el “quantitatiu” s’anirà desplaçant cap al “qualitatiu”. L’Església del futur, i ja la del present segurament, serà més *minoritària*, si bé, pot ser més *llevat*, amb menys poder o presència social, però més *testimonial*. Podrem guanyar molt en *presència evangèlica*.¹⁸

Ens demanam així: ¿com hem de transmetre la fe avui? ¿Quin ha de ser el model per a iniciar els cristians?

Al llarg de la història han estat diverses les modalitats que ha adoptat l’Església per a incorporar nous membres. Tertul·lià deia al segle II: “Cristià no s’hi neix, s’hi esdevé.” En canvi, en l’època de Constantí i l’Edat Mitjana no es podia no ser cristià. I en l’època del Concili de Trento ja es naixia cristià: l’important era saber bé en què es creia i posar-ho en pràctica. Per això aquest

16 A. ROUET, “Pour un effort communautaire de la mémoire”, a: *Catéchèse* 154 (1999), 72, citat a : H. DERROITTE, *Por una nueva catequesis. Jalones para un nuevo proyecto catequético*, Santander, Sal Terrae, 2004, 14.

17 G. ROUTHIER, “Un passage qui déplace le lieu de l’Église”, o.c., a: *Catéchèse* 173 (2003), 34, citat a: ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CATEQUETAS (AECA), *Hacia un nuevo paradigma*, o.c., 24.

18 Cf. ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CATEQUETAS (AECA), *Hacia un nuevo paradigma*, o.c., 25

Concili donarà molta d'importància als catecismes, per combatre la ignorància religiosa.

Però Henri Derrotte ens recorda que el model tridentí ja no ens serveix avui:

“Nos encontramos en un periodo de cambio de modelo catequético [...]. Estamos cambiando de paradigma. Nos alejamos del modelo tridentino, de sus esquemas de pensamiento implícitos, de sus categorizaciones. Este modelo estaba fundado en la transmisión y la memorización del saber, la exposición de las verdades de la fe, reconocidas como punto focal del creer. Lejos de mí la idea de decir que hoy no tendría que haber conocimientos en el acto de creer, pero me parece que el lugar de la fe –el del nacimiento y su desarrollo– se ha desplazado.”¹⁹

L'Església en els anys 60-70, per respondre al nou context secularitzat que emergia, va deixar de preocupar-se tant pel contingut del missatge catequètic i dedicà molts d'esforços a atendre la persona del catequitzand. Ens ho recorda Jesús Rojano Martínez:

“La catequesis postridentina privilegió una dimensión (el conocer la doctrina) sobre las otras tres (actuar, celebrar y orar), que más o menos quedaban satisfechas en el marco de la parroquia y de la familia. A lo largo del siglo XX, sobre todo a partir de los años 60-70, al constatar el desequilibrio introducido por la situación de la secularización, el movimiento catequético procuró fomentar lenguajes no doctrinales-intelectuales y tener en cuenta elementos pedagógicos, psicológicos (iadaptarse al catequizando!), bíblicos, litúrgicos, experienciales... [...]. Sin embargo, en palabras de Adler, ‘como por un efecto pendular, tanto pegarse al catequizando corría el riesgo de insistir menos en los datos objetivos de la fe’ [...]. Estos bandazos de la

19 H. DERROTTE, *Por una nueva catequesis*, o.c., 10-11.

catequesis (o adoctrinamiento sin vivencia o vivencia experiencial con poco contenido doctrinal) tienen mucho que ver con el desconcierto y la sensación de fracaso actuales.”²⁰

Avui estam en un altre moment. Certament la transmissió de la fe no és automàtica. “La persona no neix cristiana, sinó que n’esdevé per la gràcia de Déu, mitjançant la fe i els sagraments d’iniciació, que suposa la decisió lliure de la persona que es converteix al Déu viu i vertader.”²¹

Tal volta hem de prendre consciència que la crisi actual és molt més profunda. Carmen Pellicer adverteix molt oportunament,²² que aquesta crisi de la socialització religiosa no és simplement una crisi d’eficàcia ni una simple conseqüència de la modernitat. Es tracta sobretot d’una crisi de Déu. Una carència d’experiència profunda de Déu, de passió per l’Evangeli... Això suposa que no es pot superar “arreglant” un poc les coses, sinó assumint que les estructures pastorals actuals no provoquen experiències de fe en la majoria dels casos, i que es fa necessari un exercici d’imaginació de futur eclesial. Es tracta d’obrir nous espais que reclamen noves formes de presència.

És per això que deim que avui necessitam partir d’un *nou paradigma* per a la iniciació cristiana que cerqui trobar l’equilibri entre conèixer, celebrar, pregar i actuar. I evidentment, “el nou paradigma d’iniciació cristiana necessàriament implica un nou paradigma pastoral [...]. Sense un canvi de paradigma pastoral, els esforços de renovar el paradigma d’iniciació, cauran segurament en sac buit o seran diluïts en els antics esquemes de transmissió de la fe”.²³

20 J. ROJANO, “¿Por qué fracasan los itinerarios de educación en la fe?”, a: *Misión Joven* 376 (2008) 49-50.

21 SECRETARIAT INTERDIOCESÀ DE CATEQÜESI DE CATALUNYA I LES ILLES BALEARS (SIC), *Projecte global de Pastoral Catequètica. Orientacions i línies d’acció*, Barcelona, 2000, núm. 17.

22 Cf. C. PELLICER, “La socialización religiosa. Qué puede aportar hoy la familia”, a: *Iglesia viva* 231 (2007) 3, 29.

23 L. M. BENAVIDES, “Hacia nuevos paradigmas en la catequesis de iniciación cristiana”, a: *Didascalía* 61 (2007) 602, 9, traducció nostra al català

El nostre gran desafiament, com a Església, es pot concentrar en tres preguntes: Com néixer avui a la fe cristiana? Com engendrar creients –deixebles de Jesús– en la nostra societat actual? Com crear comunitats cristianes al segle XXI?²⁴

El *Nou Paradigma per a la iniciació cristiana* es pot definir com “un pas de la reproducció a la recomposició, substituint la transmissió de la fe sota la forma d’herència o simple repetició, per la transmissió de la fe sota la forma de **proposta**, dirigida a la persona, que reclama d’ella no sols una acollida sinó una aprovació personal mitjançant una **elaboració personalitzada** sense perdre els trets característics d’un cristià feel”.²⁵

Si bé, en l’Església, i també en la nostra Diòcesi, ens trobam amb inèrcies tan fortes que fan difícil qualsevol intent de renovació. En moltes ocasions quan es presenta un projecte innovador, aquest ja és condemnat abans que s’iniciï.

Un nou paradigma demana noves condicions

Quines són les noves condicions que necessita el nou paradigma pastoral per un nou context?:²⁶

- **El subjecte o àmbit per a la gestació del nou cristià.** Un ja no és cristià pel fet de pertànyer a una societat cristiana. L’àmbit on un és engendrat en la fe serà la comunitat cristiana, i el grup d’iniciats, en què el catequista tindrà una missió particular.

Un nou rostre de comunitat cristiana viva i compromesa, acollidora i amb calor de llar.

Una nova configuració del grup d’iniciats que s’assembla menys a la taula d’una aula i més al taller d’una experiència. Es tracta de l’espai i el temps de l’aprenentatge i de l’assaig de viure com a deixeble de Jesús.

24 Cf. ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CATEQUETAS (AECA), *Hacia un nuevo paradigma*, o.c., 28-29.

25 *Ibid.*, 35, traducció nostra al català. Vegeu també J. MARTÍN VELASCO, *La transmisión de la fe en la sociedad contemporánea*, Santander, Sal Terrae, 2002, 69; així com CONFERENCIA EPISCOPAL FRANCESA, “Proponer la fe en la sociedad actual” (1996), a: D. MARTÍNEZ, P. GONZÁLEZ, J. L. SABORIDO, *Proponer la fe hoy. De lo heredado a lo propuesto*, Santander, Sal Terrae, 2005, 57.

26 Cf. ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CATEQUETAS (AECA), *Hacia un nuevo paradigma*, o.c., 36-40.

Un nou perfil de catequista-animador; més que ensenyant és guia, animador, acompanyant.

- **La iniciació és més un *procés* que un o diversos *cursos*.** La paraula *cursos* fa referència a lliçons. En canvi, *procés* es refereix a camí a recórrer. Així mateix la paraula *procés* suposa també la possibilitat de distintes portes d’entrada a l’experiència cristiana, de diversos programes, d’itineraris diversificats i de distintes ritmes.

- **Un nou llenguatge cristià** que comença per l’actitud d’escolta, més indicatiu que imperatiu, provocatiu, que genera preguntes, inculturat, narratiu...

- **L’anunci i la catequesi mantenen un estret lligam amb la litúrgia.** Iniciem en el misteri. *Transmetre la fe en Crist significa crear les condicions per a una fe pensada, celebrada, viscuda i pregada: això implica inserir-se en la vida de l’Església.*²⁷

Es tracta de descobrir i valorar la litúrgia com un element fonamental en la iniciació cristiana. És a dir, la litúrgia també és part del *procés*, i ha de trobar el mètode per tal d’iniciar en la celebració, no ensenyant i només explicant des de la catequesi, sinó vivint, practicant, celebrant...

- **Predomini de la pedagogia iniciàtica i l’acompanyament.**

La pedagogia iniciàtica, la podem definir sobretot com donar la mà a algú, o a un grup, perquè comenci a viure una experiència i hi entri. No es tracta de dir què cal fer, sinó fer el que es diu. No es tracta de proposar el que cal viure, sinó de viure el que es proposa.

27 XIII ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA DEL SÍNODE DE BISBES, *Lineamenta. La nova evangelització per a la transmissió de la fe cristiana*, 11.

L'acompanyament personal per tal d'aconseguir la ree-laboració personalitzada de la fe.

El gran objectiu de la iniciació cristiana és l'encontre amb Crist. Com ha afirmat el Papa Benet XVI: “No es comença a ser cristià per una decisió ètica o una gran idea, sinó per la trobada amb un esdeveniment, amb una Persona, que dona un nou horitzó a la vida i, amb això, la direcció decisiva...” (*Deus caritas est*, 1).

- **El primer interlocutor de l'anunci i la catequesi és l'adult.**²⁸ Si el bisbe enviàs una comunitat a evangelitzar una illa poblada, però que no ha sentit parlar mai de Jesucrist, per qui començaríem a fer la proposta de la fe? Als adults, no? Primer aniríem a ells i des d'ells i amb ells als nins i joves. Una pastoral missionera ens posa a davant l'adult. És a l'adult que cal fer primerament l'anunci de l'Evangeli, i quan l'adult n'hagi descobert la bellesa, el demanarà per als seus fills. D'aquí la importància no tan sols de demanar la col·laboració dels pares en la iniciació cristiana dels seus fills, sinó de considerar-los a ells subjectes d'iniciació o de reiniciació.

És en aquesta clau que cal valorar i potenciar a la nostra Diòcesi l'experiència del *Catecumenat d'adults*, com a experiència catequètica pastoral d'una Església en missió.

Algunes transformacions en l'àmbit catequètic pastoral

Proposam alguns accents per anar transformant la nostra pastoral catequètica:

- **Cuidar la pastoral del primer anunci**

Xavier Morlans defineix el *primer anunci* com “aquella activitat o conjunt d'activitats que tenen per objectiu pro-

²⁸ En aquest sentit, el Directori General per a la Catequesi, als núm. 171-176, situa la catequesi d'adults com a referent per a tota acció catequètica d'altres edats.

posar el missatge nuclear de l’Evangeli als qui no coneixen Jesucrist, als qui havent-lo conegut s’allunyaren d’ell, i als qui creient que ja el coneixen suficientment viuen una fe cristiana rutinària, amb la intenció de suscitar en tots ells un interès per Jesucrist que pugui dur a una primera adhesió o a una revitalització de la fe en Ell”.²⁹

Aquest estil pastoral parteix sempre com a premissa de no donar mai per suposat que els nostres interlocutors han rebut el primer anunci de la fe, i molts, tot i haver-lo rebut, potser necessiten redescobrir-lo de nou. Fixem-nos que l’objectiu o la finalitat del primer anunci és suscitar interès per Crist i possibilitar una primera adhesió o revitalització de la fe. Només en aquest moment, quan la persona s’interessa (té un desig inicial) per Jesucrist i per l’experiència cristiana hi pot haver condicions per a començar un veritable procés d’iniciació cristiana.

Si és així, intuïm que molts de processos de catequesis de primera comunió, en el millor dels casos, són ocasions de primer anunci, però segurament en molts de casos no susciten aquesta primera adhesió, només es queden en la celebració d’un ritu, però no inicien a la vida cristiana.

El mateix Morlans concep el primer anunci com un *principi organitzatiu o un estil pastoral*³⁰ que hauria d’amarar tots els nostres àmbits pastorals. Això suposa estar molt atents, aprendre a estar presents en la societat de tal manera que les persones que van cercant sentit, espiritualitat, interioritat, trobin en els cristians i en l’Església companys possibles i creïbles en el seu camí de recerca.³¹

29 X. MORLANS, *El primer anuncio. El eslabón perdido*, Madrid, PPC, 2009, 29, traducció nostra al català.

30 Cf. *Ibid.*, 26

31 Cf. CONFERENCIA EPISCOPAL DE BÉLGICA, *Hacerse adulto en la fe. La catequesis en la vida de la Iglesia (2006)*, Santander, Sal Terrae, 2010, núm. 109.

- **Cuidar la infraestructura humana i espiritual.**³² Suposa el primer pas, previ al primer anunci, ja que consisteix a disposar favorablement la persona per a reconèixer i acollir, amb llibertat i responsabilitat, el do gratuït que Déu li ofereix. Això suposarà conrar la interioritat, aprenent a mirar en profunditat la vida, les persones, el món, un mateix...; provocar i despertar preguntes; viure determinades experiències profundes humanament que possibilitin l'obertura i la connexió amb l'experiència creient; educar l'obertura a la transcendència...

En aquest sentit Francesc Torralba fa una distinció entre tres cercles concèntrics: espiritualitat, religiositat i confessionalitat.³³ El filòsof català diu que una persona pot ser espiritual, sense ser necessàriament religiosa ni confessar cap credo. El que no pot passar és que una persona confessi un credo, es digui cristià, sense haver despert el seu sentit espiritual. Potser molts dels nostres processos catequètics eduquen la confessionalitat, donant per suposada l'existència del subjecte espiritual; però això és donar molt per suposat. Si no hi ha subjecte espiritual, la confessionalitat queda en conceptes i ritus, però manca experiència i vivència.

- **Apostar per la Iniciació Cristiana**

La Conferència Episcopal Italiana presenta aquesta definició d'Iniciació Cristiana que consideram molt completa:

“Per **iniciació cristiana** es pot entendre el **procés global** a través del qual una persona esdevé cristiana. Es tracta d'un camí difús en el temps i marcat per l'escolta de la Paraula, la celebració i el testimoni dels deixebles del Senyor, a través del qual

32 Cf. ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CATEQUETAS (AECA), *Hacia un nuevo paradigma*, o.c., 48.

33 Cf. F. TORRALBA, *Inteligencia espiritual en los niños*, Barcelona, Plataforma Actual, 2012, 53-63.

el creient segueix un aprenentatge global de la vida cristiana i es compromet a una opció de fe i a viure com a fill de Déu, i és associat, amb el Baptisme, la Confirmació i l’Eucaristia, al misteri pasqual de Crist en l’Església.”³⁴

En aquest procés global d’iniciació es tracta que el catequitzand *practiqui la vida cristiana*. Més que aprendre què és ser cristià, el procés d’iniciació ha de ser una experiència de praxi de la vida cristiana. No que la vegi només, que la palpi i en sigui informat, sinó que l’exercesqui. Ha d’aprendre a viure, a desenvolupar la vida en l’escolta del Senyor i en l’amor fratern, ha d’aprendre a practicar obres de caritat; ha d’adquirir l’hàbit de la pregària...³⁵

REPTES PER A LA NOSTRA DIÒCESI DE MALLORCA (Actuar)

Proposam alguns reptes que constitueixen pistes o perspectives d’estudi i de treball per al futur.

1. *El primer anunci*

Un dels elements essencials és la urgència del primer anunci. Ens repetim que estam en una època missionera i que les nostres terres són terres de missió; si bé, el primer anunci, en molts dels nostres contextos pastorals, està per estrenar i aprofundir. No podem parlar d’iniciació o de catequesi si no la fonamentam en la proposta del primer anunci. Es tracta d’una proposta feta des de la llibertat i que convida a la decisió lliure. Quan la persona mostra un desig de conèixer més Jesucrist, li podem oferir un

34 UFFICIO CATECHISTICO NAZIONALE, *Il catechismo per l’iniziazione cristiana dei fanciulli e dei ragazzi. Nota per l’accoglienza e l’utilizzazione del catechismo della CEI*, Roma, 15 giugno 1991, 7, citat a: *Enchiridion della Conferenza Episcopale italiana. Decreti, dichiarazioni, documenti pastorali per la Chiesa italiana*, Vol. 5 (1991-1995), Bologna, Dehoniane, 1996, 231-325. Traducció nostra de l’italià.

35 Cf. M. DEL CAMPO, “La iniciación cristiana. Perspectivas catequéticas y pastorales”, a: “Actualidad Catequética” (1999) 182, 68.

procés d'iniciació. Tampoc no podem parlar d'evangelització si no arribam, o almanco si no està en els nostres desitjos i plans pastorals, arribar a l'anunci explícit de l'Evangeli.

Caldria invertir temps per tal de descobrir i estudiar tot el que suposa la pastoral del primer anunci, i quines transformacions s'han de realitzar en els nostres àmbits i activitats pastorals.

Una pastoral de primer anunci suposa també cuidar el que hem anomenat la *infraestructura humana i espiritual*. L'àmbit de les escoles cristianes, entre les quals les diocesanes, serien un àmbit on conrar aquesta infraestructura. S'educa la intel·ligència espiritual a les nostres escoles? O només es tenen en compte les altres intel·ligències múltiples? Des de quin model antropològic educam?

2. Una proposta d'iniciació cristiana global

Seria molt convenient que l'Església de Mallorca tengués un marc d'iniciació cristiana global, una proposta de com s'inicien els cristians a la nostra Diòcesi, tant els nins i els joves com els adults.

Entenem la iniciació com un *procés global* com dèiem anteriorment. Moltes vegades les nostres catequesis estan orientades de la manera següent: s'ensenya un tema, es diu el que cal fer per viure'l, i al final es fa un moment de pregària, per tal que les coses ensenyades siguin celebrades o pregades. En moltes ocasions l'anunci, la celebració i la vida es presenten com compartiments aïllats, quan en realitat, en cada sessió, en cada itinerari, s'haurien de contemplar i integrar conjuntament totes les dimensions de l'acte de fe.

Caldrà preveure un procés d'iniciació com un itinerari personalitzat que es desmarca de la concepció escolar de la catequesi entesa com a cursos. Caldrà preveure la possibilitat de distintes portes d'entrada en l'experiència cristiana, de diversos programes, d'itineraris diversificats i de distintes ritmes.

Aquesta proposta demana un nou perfil de catequista i per

“NO ÉS VERITAT QUE EL NOSTRE COR S’INFLAMAVA MENTRE ENS PARLAVA PEL CAMÍ I ENS OBRIA EL SENTIT DE LES ESCRITURES?”

tant una formació que s’adeqüi a aquest perfil.

També ens convindrà discernir, estudiar, reflexionar, contrastar i decidir sobre quan i les condicions com se celebren els sacraments d’iniciació.

Fixem-nos que no es tracta de reestructurar el que tenim. El que apunt és una proposta totalment nova, distinta del que feim actualment, perquè el context és totalment nou.

3. La participació i implicació de la família: proposta de la “catequesi de família” per part de la Delegació de Pastoral Catequètica i Litúrgica del Bisbat³⁶

El projecte de *Catequesi de famílies* no està acabat, l’anam fent a partir del que ens diu la pràctica catequètica a les parròquies on l’estam experimentant, i l’objectiu final és que esdevengui el projecte d’un Itinerari d’Iniciació Cristiana de Famílies, que tengui en compte des del baptisme d’infants, amb el seu corresponent despertar en la fe en família, fins a la recepció dels altres dos sacraments d’iniciació cristiana. I que alhora tengui una continuïtat amb una pastoral d’adolescents i joves i familiar.

Volem respondre a un dels reptes que tenim a la nostra Església: la transmissió de la fe, i ens adonam que els processos catequètics de nins que fins ara estam duent a terme són digníssimes preparacions per a rebre la primera comunió, però no assegurin, com ja hem dit abans, que iniciïn a la vida cristiana; segurament perquè en família no es viu la fe, perquè els pares són els primers que necessiten el primer anunci de l’Evangeli.

És per això que aquest projecte vol afavorir l’itinerari catequètic dels adults (pares i mares), sense que això suposi deixar de considerar el procés de fe dels nins.

³⁶ Vegeu el blog de la Delegació de Pastoral Catequètica del Bisbat: www.catequesimallorca.com; concretament trobam el projecte i l’itinerari de catequesi de famílies a: <http://catequesimallorca.wordpress.com/about/catequesis-de-familia/projecte/>.

Fixem-nos que parlam de “catequesi de famílies” i no “catequesi familiar”. La catequesi familiar que es va realitzar durant uns anys en bastants de les nostres parròquies partia de la idea que els pares han de ser els catequistes dels seus fills. El que nosaltres proposam no és catequesi familiar, en tant que, als pares, no els considerarem catequistes dels seus fills, sinó subjectes interlocutors del primer anunci de la fe. No farem als pares la catequesi infantil que després hauran de reproduir a ca seva, sinó que l’itinerari de catequesi dels pares serà una proposta de la fe en clau adulta, diferent a la proposta que farem per als nins. Volem, per tant, parlar d’una *catequesi de famílies* que es dirigeix als pares directament, i no tant a aquests perquè després la facin als nins.

Aquest projecte suposa un canvi de mentalitat pastoral per part de les nostres comunitats parroquials, i d’una manera molt especial, per part dels catequistes i preveres. I no tan sols un canvi de mentalitat; la *catequesi de família* demana deixar inèrcies i comoditats i anar per feina. En molts de casos, quan proposam aquesta experiència a algunes parròquies, ens adonam que no hi ha condicions per a dur-la a terme; però també en molts de casos, hi ha simplement peresa i aburgesament per part dels agents de pastoral. Això també caldrà tenir-ho en compte.

4. Iniciació - pastoral infantil/juvenil/familiar - pastoral vocacional

Un altre dels reptes que se’ns obri és la relació entre els processos d’iniciació cristiana i la pastoral infantil-juvenil-familiar i vocacional. No poden ser projectes separats. Tal volta el futur passa per fer un projecte conjunt de pastoral infantil, juvenil i familiar que giri entorn del procés d’iniciació cristiana, i en el cor del procés hi hem de situar necessàriament la recerca vocacional.³⁷

³⁷ En aquest sentit, crec que val la pena tenir en compte el que ens diu el Directori General per a la Catequesi (1997), al núm. 274, que ens anima a fer un *Projecte diocesà de catequesi*, com a oferta global d’una Església particular que integri, de manera articulada, coherent i coordinada els diferents processos catequètics oferts per la Diòcesi als destinataris de les diferents edats. Per això recomana el directori oferir un doble servei:

- Per una banda, un **procés d’iniciació cristiana, unitari i coherent, per a nins, adolescents i joves**, en íntima connexió amb els sagraments de la iniciació ja rebuts o per rebre i en relació amb la **pastoral educativa**. El plan-

Una pastoral infantil, juvenil o familiar que no tengui en compte la iniciació cristiana no serà pastoral. Més diria: la iniciació entesa com a procés global ha de ser el paradigma de tota pastoral. Per altra part, d’un procés d’iniciació cristiana que no compti amb un entorn pastoral concret en la comunitat cristiana, on queda inserit tal procés? I després del procés d’iniciació, quina proposta feim als joves?

En el cor de la iniciació cristiana i de la pastoral juvenil hi ha la vocació. Si no acompanyam les persones: els nins, els joves i les famílies, en la recerca de la pròpia vocació, de la crida del Senyor, em deman: a què iniciam? O quin tipus de pastoral és la nostra?

Aquest plantejament passa per una coordinació o reestructuració de les nostres delegacions diocesanes a partir de consensuar criteris pastorals i optar més per una pastoral de criteris, més que limitar-se a una pastoral d’activitats. Com a delegat diocesà de Pastoral Catequètica, trob a faltar que ens trobem per consensuar criteris, més que per preparar activitats o actes. És curiós que a final de curs Secretaria General ens demana el calendari del curs que ve, no se’ns demana mai el projecte de la Delegació o la memòria.

5. Aquests reptes s’han de concretar en els àmbits on sigui possible

Cal ser realistes i optar pel possible; però optar decididament. Una pastoral iniciàtica que contempli la família, tengui una

tejament de la iniciació cristiana va molt més enllà del concepte reduït que es té moltes vegades de la catequesi, reduint-la a la catequesi infantil, al marge moltes vegades o paral·lela a la pastoral educativa.

- Per l’altra, **un procés de catequesi per adults**, potenciant el Catecumenat.

En aquest sentit, al núm. 275 ens convida que aquests processos de catequesi no s’organitzin per separat, sinó que estiguin ben coordinats.

I al 278 ens diu que la **pastoral educativa** (escolar, infantil, familiar, juvenil) ha d’establir la necessària coordinació entre els diferents “llocs” on es realitza l’educació en la fe. Així exhorta l’Església particular que integri en un únic projecte de pastoral educativa els diferents canals i mitjans que té al seu càrrec l’educació cristiana dels nins, adolescents i joves. És important que aquestes diverses accions educatives, segons el directori, tenguin la **mateixa inspiració de fons**.

I en el mateix núm. 278 ho acaba d’aclarir dient que és de summa importància per a una Església particular comptar amb un projecte d’iniciació cristiana que integri les diferents tasques educatives i tengui en compte les exigències de la nova evangelització.

proposta seriosa per als joves..., no es pot dur a terme en tots els àmbits de la nostra realitat diocesana. No podem esperar que tothom estigui a punt per a iniciar noves experiències. Cal optar per experimentar, per arriscar-nos allà on intuïm que és possible organitzar i viure la pastoral d'una altra manera.

Des d'una pastoral de primer anunci potser hem de pensar en nous àmbits, en nous "atris de gentils", o espais de trobada amb els allunyats. Una parròquia és i pot ser un gran àmbit de primer anunci, sempre que se li doni aquesta orientació. Per això, no pot ser per a totes les parròquies. Però cal pensar en nous àmbits, com les escoles, la universitat, noves presències enmig de la ciutat, la pastoral de la caritat, de la salut, els santuaris, la valoració del patrimoni..., així com moviments clarament de primer anunci.

Allà on sigui possible caldrà començar per la formació i/o l'acompanyament dels agents i dels catequistes.

6. Noves comunitats...³⁸

Una pastoral missionera és una pastoral clarament comunitària. Dins un context de missió, on el cristianisme no és el centre de la societat, el cristià, el catequista, experimenta la necessitat de la comunitat. M'impresiona cada vegada que la veig la pel·lícula *De Dioses y hombres*. Aquella comunitat de monjos és una llum d'Evangelí dins la societat d'Algèria, un context hostil al fet cristià. Fixem-nos que ells necessiten escoltar junts la Paraula, celebrar la litúrgia, i viure en comunió profunda (que s'expressa en aquell darrer sopar), per poder mantenir-se fermes, i alhora estar oberts a les persones que els envolten, des de la caritat i el servei (dispensari, mediadors de pau...).

El cristià que viu a Mallorca avui té la mateixa necessitat de pertànyer a una comunitat, a un grup amb qui compartir la vida i la fe. Aquesta comunitat no necessàriament ha de ser una comunitat reglada: una parròquia, una congregació religiosa...

38 Cf. ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CATEQUETAS (AECA), *Hacia un nuevo paradigma*, o.c., 65-71.

Cal pensar en nous formats que conjuguin la comunió i la missió. En aquest àmbit cal ser atrevits i creatius en l’experimentació.

A vegades es poden fer estructuracions pastorals magnífiques, fent un mapa d’unitats de pastoral que no tengui en compte la configuració dels nuclis comunitaris. A vegades, en canvi, no es fan reestructuracions pastorals per tenir massa en compte els capricis d’un reducte comunitari o les inseguretats o els capricis d’un prevere... Fixem-nos que la pastoral exigeix profundament el discerniment, amb tot el que significa aquesta paraula.

7. La pastoral demana el suport de l’economia

En moltes ocasions comentam que l’Església sempre ha comptat amb el “voluntariat” per a la pastoral, i és cert, i alhora molt positiu. Però no ens enganyem; l’Església sempre ha comptat amb una plantilla de personal remunerat que ha estat el clergat. Als capellans se’ls ha format per a la pastoral i se’ls ha remunerat perquè puguin viure amb dedicació plena a Ella. Ara ens trobam que ens manquen vocacions, que no tenim capellans per atendre els reptes pastorals. Ens dedicam a una pastoral de manteniment del que hi ha, que no evangelitza, i no tenim forces humanes per afrontar els reptes de futur.

Si ens limitam a mantenir no evangelitzarem, i ens exposam que al futur el cristianisme mori a Mallorca. Cal apostar decididament, no en tot, però sí en el possible, cal iniciar nous projectes... i per això no basta el voluntariat. Aquest és necessari, però es necessita personal en plantilla. I per què no tenir-hi laics? Ja n’hi ha de formats, i altres per formar. Es tracta d’una nova manera d’organitzar la pastoral, una nova manera d’acompanyar i guiar la Diòcesi.

Per concloure

M’agradaria acabar amb una frase de Francisco Javier de Vitoria: “La fe del segle XX ja no es recolza en una convicció unànime, evident i pública, ni en un sentiment religiós generalitzat,

previs a l'experiència i a la decisió personals. La crisi de la seva transmissió està donant pràcticament la raó a unes sàvies, i molt repetides i poc escoltades paraules de K. Rahner: *El cristià del futur o serà místic, és a dir, una persona que ha experimentat alguna cosa, o no serà cristià.*³⁹ Possiblement sigui aquesta la línia d'experimentació que urgeix avui. “-No és veritat que el nostre cor s'inflamava dins nosaltres mentre ens parlava pel camí i ens obria el sentit de les Escriptures?” – diuen els deixebles d'Emaús després de l'encontre amb el Senyor (Lc 24,32). El cristià és el que viu des d'aquest ardor apassionat que provoca l'encontre amb Jesucrist, i és aquesta la calidesa, la que neix de tal encontre, que s'ha de viure en les nostres comunitats parroquials, en les nostres escoles, a les nostres llars, en els nostres equips de catequistes, en els nostres grups de nins i joves. És en aquest *ardor relacional* en què som iniciats.

39 F. J. VITORIA, “Dilatar el umbral de la fe. La mistagogía de la experiencia”, a: *Iglesia Viva* 231 (2007) 3,37, traducció nostra al català.